

Minden szerdán és szombaton egy egy iv nemzeti megismeretéseket, kinevezéseket, hazai s külföldi politikai tudósítások gyorsan közöltetnek lapjainkban.

Félévi ára postán borítékkal 4 pengő forint.

PEST

HAZAI S KÜLFÖLDI TUDÓSÍTÁSOKBÓL.

Alapítói Kultsár István táblabíró, kiadja özvegye.

Szerkeszti Dr. Nagy Pál, táblabíró.

(Harmvenczadik év.)

Mindszent-hava 6-kán.

Hasznos mulatságokba felvételnek mindennemű tudós értekezések, a népnevelési, alapítványi, művészeti, mesterségi, literaturai, és más mulatva oktatói körből.

A nem hivatalos leveleknek bérmentes küldetése kéri.

1841.

TARTALOM. Kinevezések, ő felsége kegyes rendelkezése a magyar nyelv iránt Prágában, színházi dolgok, Abauj-Ung-és Bars megyei közgyűlések, bányászati, aranyos-maróthi és kisbéri gazd. hírek, Erdélyben alvinezi egyházi látogatás, Kolozsvár és Vizakna városok országgyűlési követői, halálozás, szolgabírói kényuraság, pápa utazása, O'Connell és Morpeth angol lordok beszédei, porosz törvénykezési nyilvánosság és szóbeliség, röpírat II. Mahmud szultán haláláról.

Magyarország és Erdély.

Ő cs. s ap. kir. felsége Scitovszky János pécsi püspököt „cs. kir. titkos tanácsos” címmel méltóztatott legkegyelmesebben felruházni.

Ő cs. s ap. kir. felsége Szutter Ferenc poroszlói sóbeszédőt szolnokivá s thordai Zákos Alajos cs. kir. udv. közöns. kamarai írnot poroszlói sóbeszédővé méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni.

Mennyire szívén fekszik apostoli királyunk ő felségének nemzeti édes nyelvünk virágoztatása s magasb fokra emelése nemcsak kedves magyar hazánkban, hanem az ausztriai örökös tartományokban is, ennek legközelebbi dícső tanubizonyosága az, hogy ő felsége kegyelmes határozata következtében a prágai tartományi fő-törvényszék ezután Magyarországból minden hivatalbeli és magányos irományokat s levelezéseket magyar nyelven elfogadni köteles leszen. Hogy a cél elérthessék ő felsége egy magaryelv fordítói hivatal fölállításáról gondoskodni, egyszersmind ezen hivatalra Jászi Emánuel nagyérdemű hazánkfiát kinevezni kegyelmesen méltóztatott. Hogy ezen legkegyelmesebb intézkedés kívánt hatását megteendí s célját teljesíteni nem fogja, arról meg vagyunk győződve, meggyőződésünket növeli az, hogy ezen hivatalra a királyi kegy. bizodalom olly igen kitünő egyedet méltatott, ki hivatalát nemcsak pontosan, hanem egyszersmind azon lelkesedéssel töltendi be, melly a magyart mikor csak nemzetiségéről van szó, elhagyni soha nem szokta. Midőn e körülményt itt e végett juttatnók köztudomásra, hogy az országbeli törvényhatóságok, testületek és magányosok magokat e részben mihez alkalmazzatni tudhassák, egyszersmind alkalmat veszünk magunknak ő felsége határtalan kegyességeért szívünk háláját s hódolótiszteletünket nyilvánítani, s azon kéréssel fordulni az egek urához, hogy legkegyelmesebb fejdelmünk drága életét hosszú évekre nyújtani kegyeskedjék, hogy atyai ótalmának szárnyai alatta magyar nemzetiség még tovább is erősüljön, terjedjen és virágozzék.

Asztalos Károly orsz. igazgató választmányi titoknok hivataláról lemondván, helyette Szigligeti neveztetett ki e fontos hivatal vitelére, Fánicsy pedig a rendezőseget vállolta el. E czélszerű változások javulását reménylhetik színházi ügyeinknek. Simonchich volt alispán állandó színházi igazgatónak neveztetett ki, az eddiginél kissé tágasb hatáskörrel.

(Abaujmegyei közgyűlés folytatása.)

5) Felolvastatott a főispáni helyettes f. e. aug. 27kén költ levele, mellyben a füzéri járásbeli alszabírói hivatalra eddigi albeszédő fületinczi Kelcz Vincze ügyvédet kinevezni méltóztatott, mellynek következtésül a kinevezett valóban közszeretettel bíró szép reményű alszabíró főispáni helyettes ő nagyságának és a ns megye rendei-

nek iránta mutatott kegyességet háladatos szívvel megköszönvén nyomba a közgyűlés színe előtt a törvényes hitet letette, és rendes helyét elfoglalta. — Más tárgyak köv.: 1) Thuróczy vgye közvégzését közli, miszerint a jövő országgyűlésen követői által indítványba hozni elhatározta: hogy az egyházi személyek a főispáni méltóság címjét viselhessék ugyan, azonban a hivatalnak végrehajtó köre a polgári rendből kinevezendő helyetteseknek általadassék. — A ns megye rendei az iránt a felszólító ns Thuróczy vgyével egy értelemben vannak. — 2) Csanád vgye a ns megye rendeit arról tudósítja: hogy mivel az esztergomi hgprimás még mainapon is azon jog gyakorlatában áll, hogy a kir. ítélőtáblához két bírót nevez, ezáltal pedig az ország olly ítélőszékén, melly a hazafiaknak társasági legbecesebb jogai, becsület, vagy élet és halál kérdései felett ítélt, határozó befolyást gyakorol, s ennek következtül az esztergomi érsek hgprimás Kopácsy József ő magassága a kir. táblánál megürrült egyik érseki táblabíróiságra rokonát Kopácsy József urat Veszprémmegye másod alispánját nevezé, — valamint egyrészt meg nem ismerni nem lehet, hogy olly férfiú, kit egy megye alispánná választott, említett előléptetésre minden tekintetben képes s érdemes, ugy más részről nehogy a rokonoknak rokonok általi kinevezésével visszaélésekre nyujtassék illy nagy fontosságú kérdésben szokatlan rés, — közvégzése által elhatározta: hogy a legközelebbi országgyűlésen követői által az 1557: 13. 1567: 26. s mindazon törvényeknek eltörlesztése indítvány oztassék, mellyekben az esztergomi érseknek a kir. ítélőtáblához bírák kinevezési joga sarkallik, mellyeknél fogva ezen ns megyét, hogy fentebbi utasítását követői által pártolni sziveskedjék, barátságosan felszólítja. — Minthogy azonban az esztergomi érsek hgprimásnak régibb időkől fogva mind e mainapig szakadatlanul gyakorlott abbeli joga: miszerint a tek. kir. táblához két bírót nevez az 1557: 13. 1567: 26. és több hazai törvényeken s törvény nyé vált régi szokáson sarkallik, s mindaddig míg azok fenállanak, abbeli törvényes jogát kétségbe venni nem lehet, miután azáltal, hogy hgprimás ő magassága ezen táblabíróiságra alispáni díszes hivatala szerint is érdemes férfiút, mit az indítványozó megye maga is megismer, habár rokonát, a mennyiben azt a törvény nem tiltja, nevezé ki, a törvények rendelete megsértve nincs, a megye rendei ezen kinevezésben jelenleg semmi sérelmet nem találnak. — 3) Zemplémmegye felszólítása következtében a borkereskedésre s aszuszóló kezelésére nézve az e tárgyban kiküldött választmány által beadott vélemény következő pontjai váltak határozattá u. m.: a) hogy a hegyaljai nevezet alatt sorozott városokban és helységekben senkinek s semmi szin alatt a nem hegyaljai nevezet alatt levő más vidéki helyekről aszút soha, borokat pedig febr. 2-dik napjáig az elkobozás terhe alatt bevinni szabad ne legyen, a fuvarosokra nézve is, kik netalán bort vagy aszuszólót, avagy ép természetet behozni vagy a hegyaljai részekbe is zsidóknak aszuszólót szállítani merészlenének, 12 pfr. sza-

bassék, az illető szabíró által az áthágókon annyiszor mennyiszor megvétetni és a megye házipénztárába betéetni rendeltessék, melly fen kitétt határidő elmulta után bár honnan s bár kinek is a vidéki borok bevitelére erre nyerendő engedelem nélkül csak azért is megengedhető: hogy már ekkor a borok tökéletesen kitisztulván és minőségük a vásárlóktól könnyen kitudható s így a hegyaljai borok hitelessége teljességgel nem veszélyeztetik, sőt a kinekki nek tulajdona felett nem korlátozott szabad rendelkezés és bánásmód által a fejlődő kereskedési ipar gyarapittatik. — b) Az aszuszóló vételétől, ugy szinte az aszuszólóbor csinálásától a vásárlott termésnek elvesztése alatt az olly zsidók, kik sem tulajdonosi, sem haszonbérleti jusson szőlőket nem bírnának, általányosan tiltassanak el; mindazáltal azoknak, kik akár tulajdonosi, akár haszonbérleti jusson szőlőket bírnak, minden kivétel és megszorítás nélkül, csak hogy mind a bor, mind az aszú nem vidéki, hanem valóságos hegyaljai legyen, az aszúbornak csinálása a hegyaljai borkereskedésnek előmozdítása s a köznép boldogulása nézetéből is minden korlátozás nélkül engedtetessék meg s a t. — 4) Husárrendelet: marhalus fontja Kassán 10 kr. — állomási helyeken s mezővárosokon 9 kr. — a falukon 8 kr. — borjúhus fontja Kassán 11 kr. — más helyeken 10 kr. — falukon 9 kr. — juhhus fontja Kassán 9 kr. — más helyeken 8 kr. — falukon 7 kr. mind váltóban. — 5) Jövő közgyűlés kezdődik f. e. nov. 15én, törvénykezés s büntetőtörvényszék azon hó 22ikén, polgári tszék pedig 29én. — Időnk jó, már dér is volt, mind emellett a hideglelés még mindig nagyon uralkodik. Klestinszky László.

(Ungi közgyűlés.) A kisdédővő-intézet valamint a gazdasági egyesület is, megyénk rendeinél pártolásra találván a lehető legsikeresebb előmozdítási módok kidolgozása, az eper s más fak tenyésztésére ügyelő küldöttségre, a pozsony-nagyszombati vasutársaság alairásának eszkozlése pedig a szolgabírákra bízott, jelentéseik a jövő közgyűlésre beavatván. Nem lesz talán érdektelen megyénknek a pénztárnokokot illető határozata. Meghagyatik ebben a szolgabíráknak, hogy a pénzszedés alkalmával jelenleendvén, a beszédett öszletekről ők is naplót vigyenek, s e naplójukat az illető pénztárnokok, ezeket pedig a szolgabírák aláírván a szabírák naplói az eljárás bevégzésével az első alispánnak minden esetben s mulhatlanul beküldessenek. Minthogy pedig az alpenztárnokok, a vontatási nyugtatványok kifizetésén kívül, egyéb fizetésekre felhatalmazva nincsenek; ezeknek köteleességük tétetik, miszerint a nyugtatványokat mindenkor a pénzszedés alkalmával fizessék ki, s a fenmaradandó pénzt azonnal a főpénztárakba szolgáltatassák. Magyar nyelvünk ügye megyénkben mikint álljon, mutatja az, hogy a kebelbeli kir. gymnasiumhoz néhány hó előtt a m. kir. h. tanácsból kegyes intézvény érkezvén, kérdésbe tevő: minő tanok adathatának benne magyar nyelven? a reá adott válaszban bármely tannak édes nyelvünkön előadhatása csak a szükséges könyvektől föltéte-

leztetik; valamint az is, hogy a két elemi osztályban évenként 140—160 számmal tanuló gyermekeknek $\frac{2}{3}$ át tevő idegen ajkuak főfelügyelő Smoczer J. ungi főesperes és csudányi prépost fáradsáttal buzgalma mellett egy pár év alatt egészen megmagyarosodnak. Annál fájdalmasabb tehát, hogy az említett elemi iskolai, úgy nem különben a paplaki építvényekre annyira kevés gond fordítottatik az uradalmi igazgatóság által, hogy némely részeik összedőlésétől is kell már tartani.

Barsból. Utóbbi közgyűlésünkről pótléku nem lehet megýenýknek a népnevelés és börtönjavítás iránti határozatait nem közlenem. — Ugyanis: felállított első elvünk, hogy a gyermekeket 7—12 éves koráig, a leánykát 7—10-ig tanodába járattni mellözhetlen polgári kötelesség, s ennek elmulasztása bírságotállással fenýítendó, körülményeink parancsoló szükségéinél fogva el levén fogadva, most csak az adott hozzá, hogy a tanoda szünetek a mezei munkák tekintetéből június 15kétől aug 15-ig tartassanak. — A megállapított 2dik elv szerint minden családátya, akár van gyermeke, akár nincs, évenként tartozik fizetni bizonyos pénzesekélységet az elemi iskolák szükségéire, ezekből minden község köteles fentartani közös költséggel egy elemi tanodát. Félórányi távol-ságnál egymástól nem messzebb eső, utjárhatlanság miatt el nem választott kisebb községek egyesüljenek közös tanoda fentartására, tanító vagy tanítóné fizetésére, iskolaház létesítésére s tatarozására. Ezekre a mostani m e s t e r- és iskolajárandóságokon felül tartozzék évenként tanodapénzül fizetni minden családátya, akár gyermekes, akár gyermektelen; nemkülönben a külön kenyéren élő özvegy vagy nőtlen, egy csekély pénzmennyiséget; jelesül zsellér vagy béres szolga 10, telkes jobbágy 20, két házhelyes 40 ezüst krt, s tovább illy arányban. — A tanodapénz nem a tanító, hanem a helybeli előljárók szedjék be; kik ha a helybeli választmány segítségével sem hajthatnák be, a helybeli vagy kerületi iskola ügyelő folyamodják a járási tisztviselőkhöz. — Nem szoríthatván pedig törvényszerűleg a nemesrendűek a fenirt iskolai kötelességekre, meghagyatik a választandó kerületi tanoda-ügyelőknek: nyissanak aláírási ívet azon nemesrendűek számára, kik a nemzeti elemi tanodák éláló terheiben, kötelességeiben és jogaiban részesülni akarván, azok viselésére magokat s örökösüket kötelezendik. És ez ívet alá nem író nemes atyának gyermeke, ha a nemzeti elemi iskolába járand, évenként fizessen 6 ezüst forintot tanodapénzül. Hol tanodaház építetnék vagy bérlettetnék: lehetőleg ridegen álló, egészséges fektű legyen az épület, elég tágasak, szellősek, padlózatok, tisztán tarthatók a tanítószobák, a tanítónak jó lak, egy darab föld a tanulóknak kertművelési oktatásul szolgálendő, és egy kövecsezt szabad tér a gyermekek testi gyakorlataira. Ilyes tanodatelek, kert és tég megajánlatára s a tanító alapítványozására tagosztályi végrehajtáskor a befolyó tisztviselők igyekezzenek rábírní a közbirtokosságot s végrehajtás előtt tegyenek jelentést az egyetemnek. — Hol tanodaház sincs, tanító subsistentiája sincs megalapítva, vagy a melly helységek fektőknél fogva más községgel egy köztanoda fentartására nem egyesülhetnének, ott az iskolai helybeli választmány által beszedett évi tanodapénzek a jár. főbíró által behozatnak, kamatozásul takarékpénztárba teendők, s behagyandók mindaddig miglen tanító s tanoda maradhatására a tőke felgyűlendő, míg a földesurak, egyház-

nagyok és nagyobb községek adakozása s a járásbeli községek munkávali hozzájárulta által a tanoda létesülendő. — Hol tanító s tanoda alapítványilag biztosítvák, ott az illető iskolaadózók csekélységet fizessenek a szegényebb tanulók fölsegélésére, tanítói nyugpénzintézetre és a tanítói hivatalnak, kántor, jegyző és minden más hivataloktól elkülönzésére fordítandót. — Tanodai büntetésnek nem szabad becsületre tompítólag hatónak lenni. A kerületi iskolai ügyelőknek különös figyelmébe ajánltatnak azon tanítók, kik minél kevesebb büntetésekkel tudák fentartani a fenýítéket. Testi büntetéssel, hol kerülhetlen lenne, csak az iskolai helybeli választmány befolyásával illetethessék a gyermek; de soha ne legyen szemérmetsértő, ne egészségre ártólag ható. Egyébként bármiféle ütlegi eszközök száműzvék a tanodából. — A megyei börtönök és büntetőrendszer javítása iránt javaslatot nyujta be a kiküldött választmány. És olly elvből indulának mind a választmány, mind a megyei közönség, hogy börtönink az oda kerülendőknek ne kínzásaul, hanem javítására alkalmazva készíttessenek. — Miatán azonban várhatni, hogy a legközelebb országgyűlés e tárgyban országosan rendelkezzen, hogy a vérlatalommal bíró uradalmak efféle hatóságát át fogja ruházni a megyékre, addig is csak ideiglenes javítások tétessenek. — A nemes foglyok börtönéül, fegyvertáru és ménék istállójául szolgáló épület tehát, egészségesebb és szárazabb volta tekintetéből, magasabbá emeltetik; egyik vége dolgozó-teremnek fordítandó; másik részének közepét folyósó hasítsa, és abból két oldalon egy rakra alkalmas kisebb tömlőcszobácskák, ablakosak készíttendők; az egész épület egy a folyósó végén építendő erős ajtóval zárassék be. Azért fogadtaték pedig el a dolgozóterem, nehogy a szorgalmas foglyok börtönözttetésük ideje alatt a szorgalomtól elszokjanak, hogy a henye életük munkásságra szokjanak, s így erkölcsi javulásuk, egészségök fentartása és a tartási költségek könnyebbsége eszközöltessék. — Aranyos-Maróton helyben lévén posztógyárnokok, ezeknek egyike által arabok fonásban oktatást nyerjenek, vagy általok e végre fizetésért használtassanak; a nők kenderfonással, varrással, a kisebb helyet s eszközöket kívánó mesterséget üző foglyok mesterségök folytatásával foglalkozzanak. — Az épületi tervet elkészítvén a mérnök, télen építési anyagok gyűjtendők, hogy kikeletkor a terv valósíttathassék. — Végre Raimprecht Ignácz thíró indítványa folytatában végzésbe ment, hogy a nemzeti színházra tett országos ajánlatul szedett pénzek minden háziadószedés alkalmával a járási tisztviselők által behozatván, honi pénztárnok által azonnal a verebélyi sóhivatalnak adassanak át, nehogy kölesönvételek és kamatfizetések által a nemzeti színház tőkéje tovább is szenvedjen.

A bánásban ez idén még rosszabb volt a termés a tavalinál; széna ugyan valamivel több termett mint 1840ben, de elesegül nem elég, szalma pedig kevesebb a tavalinál. A nagy hőség miatt (30° Roemer szerint) szinte rosszul termett a kukoricza, bab és káposzta, mellyek pedig csaknem egyedüli eledelök az oláhoknak, a bánási népesség többségének.

Aranyos Maróth, sept. 10. E mezőváros éjszokról és keletről hegyektől körülvéve, határa délnek (Verebély felé) a legszebb síkságon terül el. A város maga egy halmon fekszik, s azon folyvást lengedező szélnek van kitéve, s e körülménynek lehet az itteni igen egészséges levegőt is tulajdonítani, mellynél fogva itt járványos nyavalyák emberek és állatok kö-

zött nem csak ritkábbak hanem előforduló esetben kevesebbé öldöklők is, mint másutt. — Agyagos tartalmú földünknek legnagyobb része buza termesztésre alkalmas, s nem nagy kiterjedésű ugyan, hanem szép róna fekvésű, s azt a lakosok nagy szorgalommal művelik. Az ideai termés ősziből jó, tavasziból ellenben silány volt; az uraság majorsági terméséből a buza adott 12, rozs 10, árpa 5, és a zab 6 szemet. Rétekben mind a jobbágyok, mind az uradalom szükölködik; miért is ez utóbbi kénytelen más természetnyekkel, úgy mint lednekkal, vörös lóherével, luczernával, burgonyával, és fejez répával a széna hiányát pótolni, melly példáját az uraságnak már a jobbágyok is követik, és a dézma alá nem tartozó földekben nagy kiterjedésben vetnek luczernát. — A szőlőhegyek általában csekély kiterjedelműek, s nem igen nagy szorgalommal műveltetnek; a bor azonban jó zamatú, noha nem erős; s csak az, hogy a szőlővesszők téli és tavaszi fagyok által gyakran szenvednek, s azért is a szőlősgazda munkáját ritkán jutalmazák meg. Az ideai termésből nem lehet sokat reményleni, mert a szőlőknek egy része még most sem érett, másikké pedig megrepedezővén rothadással fenyeget s azért is a szüretet sürgeti. — Mindennemű gabonára minden kedden jó és híres heti vásárok tartatnak sz. Benedek mezővárosában, hová Maróthról másfél óra alatt teherrel is könnyen elérhetni.

Kisbér, sept. 7kén. Ellentétül azon szomorú gazdas. híreknek, mellyekkel a hírlapok az ország minden részeiből telvék, van szerencsém e vidékről kedvezőbb termési eredményeket közölhetni azon ohajással, bár azok nagyobb földterületről szólanának; mert Kisbér határát és annak napkeletről határos némely Dunáig terjedő vidékeit kivéven, Komárom vármegyében is szinte általános a szük termés felőli panas. Kisbér vidékén (szoros értelemben) ez évben a takarmánytermés jobb mint középszerű; a gabonára nézve azonban, hasonlítva ezen vidéki száraz éghajlat alatti épen nem buja homokos földből kerülni szokott termésekhez középszerű, de a tavalinál minden esetre jobb volt. Gazdag aratásunk lett volna, ha julius elején rögtön beállot forróság a teljes mag kifejlését meg nem akadályozta, és a későbbi viharok részint a még lábón álló részint kepékben lévő gabonából annyi szemet ki nem vertek volna. Szénánk, sarjunk, és luczernánk még egyszer annyi mint tavaly; a köles is jól diszlett, a lednek csak középszerűen, mert a tetű sok pusztítást okozott benne. — A gabonából, következő általános termés esik nálunk egy 1200 négyeszeg öles holdra, az aratórész levonása után melly az egésznek mintegy 13% teszi: szemben: buzából 8 pozs. m. Szalmában 14 mázsa, rozsából $7\frac{3}{4}$ pozs. m. Szalmában 13 mázsa, árpából 11 pozs. m. Szalmában 10 mázsa, zabból $10\frac{3}{4}$ pozs. m. Szalmában 10 mázsa: A burgonyából gazdag, a tengeriből középszerű termést várunk.

(Alvinczi egyházi látogatás.) Üdves vasárnapra ébredtek sept. 18kán az alvinczi r. kath. hívek, midőn nmltű és főtisz. es. tunsádi Kovács Miklós ur ó excja egyházi és iskolai látogatását az itteni egyház és iskola javára tartá. Üdvezlő haranghangok kísérek el a reggel $\frac{1}{2}$ 8 órakor K. Fejérvárról induló püspök ur ó excját, Alvinczen pedig a városon jóval innen ágyúharang-hintós lovas és gyalog népüdvélet fogadá el az apostoli vendéget, kinek szerencsés megérkezése után dicső hivatalához képest főgondja vala e városnak mint jelen és utónépeink mint elhunytjainak jólétéért az örökkévalónak forrón könyö-

rögni, sz. mise áldozatot személyesen bemutatni, a kisdedeket a szent hitben illető szentség által megerősíteni, vagy is bérálni, mindnyájokat keresztény és polgári kötelességek buzgó szerény leikiismeretes teljesítésére serkenteni. Ezt követte az iskola látogatása, az anyakönyvek, számadások, többféle a megyéhez tartozó jegyzőkönyvek megvizsgálása, az egész épületnek kijavító szándékkal megtekintése az atyailag mindenről gondoskodó főpásztor által. — A délutáni egy óráig tartott foglalatossága után eltávozó püspök ur ő excját visszakísérék élénk nép és harang köszöntés közben az alvinczi birtokos urak, kik a papsággal együtt excja fényes uri asztalánál megvendégtettek. — A buzgó és hív főpásztor az egyházak és iskolák látogatását tárgyzó szent és fontos kötelességét az országgyűlés beállásaig folytattandja.

Nemes Kolozsvár városa részéről országgyűlési követekké választottak a tanács kebeléből — ide értve a jegyzőket is — aljegyző Grois Gusztáv, a választott közönség kebeléből pedig Méhes Sámuel.

Vizakna városa részéről országgyűlési követekké választottak királybíró Fogarasi P. János és szemeriai Szász János.

Folyó hó 16kán holt meg Szebenben a száz nemzet közül legidősb hivatalbeli strausenburgi Klein Daniel, kora gyengesége miatt élte 90dik évében. Született 1752ben apr. 1jén Beszterczen. Oskolai és jogászi pályáját végezve 1771ben közszolgálatba lépett, már 1795ben kormánytanácsossá lett, s 1816ban a tart. főszámvévőség elnökévé nevezett ő felsége által. Szorgalmas és buzgó szolgálata jutalmul 1825ben sz. István kis keresztével díszített fel. Végre 1831ben közszolgálatja 60 évében érdemlett nyugalomra lépett, ezutáni napjait boldog családi körben élte le. E. H.

(Erdélyből.) Alsófehérmegye, septemtemberben. Járásbeli szolgabíránkhoz vala szerencsése helységünknek. Kis királyunk megjelente kivált járásunkban fontos nap; a bírák seregétől már jó hajnalról fogva a helység végén ácsorogják át az egész napot, sohajtözva a munkában előhaladók izzadásán, mitől tisztjek ez alkalommal felmentette őket, s mivel szolgabíró urnak is sokak dolgai, s a 25 ft. évi díj nem nélkülözetheti a gazdasági, következőleg élelhetési gondokat; az elszegényült, de okosodott paraszt liberalitása már most csak egy tányér tojás, csirke, vagy egy kosár gyümölcsig törpült, megtörténik, hogy az ígért nap nem jöhet, hanem második, harmadik, vagy nem ritkán negyedik nap, de a tisztleti követség, a következő elkorheledés alapjául, mert az elácsorgott napot rendszerint egy derekas lerészegedés fejezi be, ki nem maradhat. Eljőve tehát járásbeli tisztünk. Én kinek senkivel baja, senki fia ellen panaszom nem volt, egykedvűleg nézém ablakom alatt elnyargaló négyes szekerét, s benne a csinos görög szakállú férfiút. Dolgát végzé a tiszt ur s haza menendő vala, visszajövet magá hajtá lovait mesteri ügyességgel, szekereben hátul pedig kocsisa ült s egy nemes atyánkfia, egyike a tiszteteket körző satelleseknek. Közel hozzám a piacz szegletin megállapodik a szekér, az idáig kíséző bírónak, eskütségnak a szolgabíró ur megújítja parancsolatait, a hátul ülő nemes ember maradást int nekik, s a szekér elrobbant. Ezen szeglettől a helységvéig alig van 60 lépésnyi köz, itt a lovak egybebonyolódttak, de a hátra maradt bíró az eskütséggel nyomban ott teremvén, a helység zabjától megvadult paripákat megtartották. Egyet kanyarított ostorával hálaul a tiszt ur az eskütség nyaka körül, s

ezt egy jó adag ezifra káromlás követte, mint köszönet bármely bele rögzött verbunkosnak diszére való, és miért? mert a járásbeli szolgabíró urat nem kísérek ki a faluból. Az eskütség mentegetőzött a nemes ember intésivel, de a szolgabíró ur azzal nem elégedett meg, s felkiáltott: utánam mindnyáján, gyilkos t—te. A kis basa megcsapá lovait, s nyargalt, utána a 9 személyből álló helység-előljároság, a szekér okozta por, a kanikulai forróság daczára, köztük nem egy egyén a 60 évet meghaladott öreg, egész a szomszéd helység közepéig anyargaló szekérel versenyt futva. Itten megállapodik a kényur s ezen szavakkal: „az anyátokat s a t. elmehetek“ a tikkadozó eskütséget elbocsátja. Na uraim! nemde a jelen eset még Tahir basának is becsületére válnék, s ez pedig nálunk történt, hol ez illyes nem ujság vármegyei életünkben!! nálunk és nem Kréta szigetén, vagy Rumelia térein. Bátoran uraim, csak a 47-dik edictumot kell megújítanunk, itt az országgyűlés, vannak nekünk embereink azt majd gyakorlatba hozni.

Olaszország.

Egy szemtanu a pápa ő szentsége Loretóban és Anconában létét következőleg írja le: „A „Mahmudie“ gőzös sept. 12kén 4 órakor hagyá el a triesti révet, és mint szabadon bocsátott hírnökgalamb, evezőszárnyaival alig érintve a lassan mozgó hullámokat, röpiült rendeltetése célja felé. Kellemes és gyors hajózás után elértük Anconát. A városban minden mozgásban volt, készülvén ő szentsége elfogadására. Az utcák emberektől és kocsiktól pezsegtek. — Megtudtuk, hogy ő szentsége már megérkezett Loretóba, miáltal ezen már magában is vonzó esudahely érdeke még inkább magasbult. Nem késtünk odamenni. — Tíz órakor a Porta pián zörgött át kocsink, alig száz lépésre egy izletes, fölrít ékesítette diadaliv emelkedett. Azon helyen, hol az ut Osimo felé tér, egy más diadaliv fölállításával foglalkodának, mely borostyánágakból vala létrehozandó s pápai czimmerrel ékített. Az országut melletti villák birtokosi örömeiket ékesen fonott virágkoszorúk, borostyánágakból készített, s szobrokkal ékesített kis templomok által igyekeztek megmutatni. Az ut rendkívüli élénkségu volt. Világiak, papok, öregek s ifjak jöttek Anconából, a szentséges atyát színről színre látni, áldását nyerni, s a sokféle világi és egyházi ünnepélyeknek tanui lenni ohajtott. Nem messze Loretótól egy harmadik diadaliv állott vörös és fehér függönyökkel, s virágkoszorúkkal. 3 órányi utazás után elértük Loretót. — A főutcza házai függönyökkel és különböző színű szőnyegekkel voltak behuzva. Az uton egy sereg ember járt s kelt föl s alá, azon reményben, hogy a szent atyát meglátandja. Nem sokára hire futott, hogy érkezik ő szentsége. „Adesso viene“ kiáltá számtalan hang, midőn két lovasvitéz az utcán helyet csinálva előugratott, ezután egy hatlovas hintó jött, mellyben két, rendekkel díszített katonatiszt ült, mire egy magas, cseresnyepiros, aranyezifrázatú 8 lovas hintó következett, mellyben ő szentsége volt, fejér papi díszöltözetben, jobb kezét fölemelve, és a térdepelő népre áldást osztva. Az első ülésben ő szentségével szemközt két bibornok ült, hajadon fővel. Mindjárt a hintó után 9 vitéz lovagolt, utána ment öt négylovas hintó, s az egészet két vitéz rekesztte be. Mialatt ő szentsége Loretóból távozott, a várbeli ágyuk küldék utána üdvözlötöket. — Ő szentsége egy püspökolvasta misén segédszolgálatot tett, s ezáltal Loretó lakosainak századok óta nem látott látványt nyujta. — Estefelé ő szentsége Loretóba tért vissza, melly szám-

talán papiros lámpákkal volt kivilágítva. A piacz közepén két pyramis emelkedett, mellyek közt egy szökőkút vigan szökdecsett. Midőn sötétedni kezdett, tűzijáték tartatott, mikor csak azért lett vége az ünnepélynek Loretóban, hogy Anconában kezdődjék. — Ágyudőrej köszönté sept. 11ke reggelét, ő szentsége beköltözését tudatandó. A város utcaiban néphullamzás, a kikötőbeni fölzifrázott hajók jelenték az ünnepnapot. A Piazza Grande közepén egy pompás trajanusoszlop emelkedett. A Piazza mentiben egy lebegő angyal vala látható, borostyánággal keziben, 2 sas pedig a pápai czimert tartá. Délután a Porta piához tódult a nép, mellyen a szent atya jövendő vala. Midőn délutáni 4 1/2 órakor ő szentsége közelített, a „Mahmudie“ gőzhajóru 21 ágyulóvés történt; a legénység kilencszer kiáltott éljent, melly példát más hajók is követtek. Nem messze a már említett diadalivtól a követ a város, és a várbeli parancsnok a vár kulcsait adák által. — A nép a lovakat kifogta, és hatvan előkelő férfi u egy kötél segedelmével a szent atya hintáját a diadaliven keresztül a sz. Ágoston egyházaig huzta. Az egyház közepén egy gazdagon ékesített imazsámoly volt, mire ő szentsége letérdepelvén nagy ájtatossággal egy könyörgést mondott, majd az oltárhoz ment, ott ismét imádkozott, és az imazsámolyhoz tért vissza, hol ő szentségének a füstölő nyujtatván, abba saját kezével hinte tömjént, és ekkor az eljáró püspök áldását fogadá el. Az egyház csaknem kizárólag papokkal volt teli. A templom előtt a szent atya számára egy mennyezetet állítottak, honnan a népet áldá meg. A házak a szent Ágoston temploma előtt egész a palotáig, ablakokból függő szőnyegekkel valának fölékesítve. Virágok és borostyánlevelek szórátának, az ut maga egy tizlányi szélességu vörös posztóval volt beterítve, két oldalról a katonaság állott sorban, gátlandó a nép tolokodását. A menetet két hosszú sorban a kapuczinusok nyitották meg égő gyertyával, utánok mentek a ferencziek és két zenekar. Ezután jöttek különböző rendű lelkesek; a mennyezet előtt, mellyet négy püspök vitt, és romai díszörök vettek körül, hat más püspök ment. Ő szentsége előhaladta közben a térdelő népre áldást osztott, melly neki ezerszeres éljent kiáltá. A pápa jobbra felől ment a követ, balja felől egy bibornok, ezután jött hat bibornok, 16 püspök, főpapok és katonatisztek stb. A nép mind a mellett is, hogy katonaság volt fölállítva, ragadó folyamként omlott a papához, ki a palota előtt a népet újra megáldotta. Ő szentsége ablakai alatt minduntalan hangászkar játszott. Estefelé a város pompásan kivilágítatott. A szent Ágoston egyház tornya annyira be volt aggatva lámpákkal, hogy távolról valóságos égő gúlának (pyramis) látszott. A nagy néptömeg kíváncsilag járkált ide s oda, mindent bámulva, mindent csudálva az utcákon. Tíz órakor zivatar kerekedett, s az erős szél sok lámpát eloltott vagy levert, minek következtében akardi nép lakába sietett vissza. — Sept. 15én kora reggel ismét ágyudörgés költé föl Ancona lakosait. Az utcák tarkán valának fölékesítve. A communal palota elibe egy osztály katonaság rendeltetett; a lépcsőzet szőnyeggel volt behuzva; az ajtóban díszörök álltak; az előszobákban mindenféle osztályból tömérdek nép volt összegyűlkezve; a hölgyek fekete ruhába voltak öltözködve s fekete fátyollal befödve, feszültséggel várván a pillanatot, mellyben a szent atya papucsát megcsókollhassák. A terem közepén aranypaszomántal ékesített és fejér atlacczal bélelt mennyezet alatt ült ő szentsége. Azoknak, kik hozzá akar-

tak járulni, kalapjokat és keztyűiket az előszobában kelle hagyni; ekkor egy felkészült azon utasítást kapták, hogy utközben háromszor bocsátkozzanak térdre a lépcsőig. Hova elérve, mindkét térdükre térdeltek, és egy lépcsőn álló bibornok megkérdezte, hogy hívják, mi állapotuk, és hol laknak, s csak ezután vezeté a sz. atya elibe, ki szivbilincsző mosollyal fogadta őket. — Szentsége 70 éves bár, magát mégis jól bírja, vonásai igen nagy jóságra mutatnak, szemei szelleműsűk. A külföldiek különös kitüntetésben részesültek, ő szentsége beszélgetésbe ereszkedett velök, és kérdezősködött tőlük. Ő szentsége lábai vörös vánkoston nyugvának, s rajtok piros papucs volt, mire egy arany kereszt volt himezve. A papucs csókolási szertartás után megáldá ő szentsége a térdeplöket, kik aztán eltávoztak, másoknak helyet adandók. (Vége köv.)

Nagybritannia.

A parlament ülések f. hó 12kén bevégeztetnek. — A dublini ünnepély alkalmával a leköszönt Morpeth lord tiszteletére beszédet tartott O'Connell, mellynek némelly pontjai mérköznek e rendkívüli férfinak legszebb mondatival. Beszédét azon nyilatkozattal nyitá meg, miszerint ő a haza üdvéről nem kételkedik, bátor a tör. kormánytól nem mást mint roszt vár Irhonra nézve. A jelen ministerek, mint közönségesen, szigorú és éles invectivák közt történt vizsgálat alá vétettek, például Lyndhurst lordot illetőleg, kérdeztetvén: ki vállalná el mint térítő e nemes lordnak politikai hitéből kiemelését? „Igérek ök — ugymond — azonban nekünk valamit; valóban ígérek — Scorpio-Stanley törvényjavallatát. Részőkre a többség egyik házban bizonyos, mialatt a másikban a rendszabály könnyen átmenend. Könnyen, mondám! Nem, élet vagy halál, küzdés legyen. Igen, én ezt itt nyilvánítom, nem lennének férfiak, ha avégső perczig, a halálig nem harcolnánk ez erőszak ellen. Minden esetre a törvény és alkotvány szoros határai közé vonulunk e részben; de inkább a parlamentház padlatán haljunk meg, mintsem jogainkat és szabadságunkat lábbal tapodni és illy gyáva szörnyeteg hatalom által lealacsonyítani engedjük. Mylord — szóla a tiszteltetthez — én tudom, ön becsüli érzeteket, azon tiszta isteni motívot, melly cselekvésünk alapjaul szolgál, de én kimondom, ünnepélyesen kimondom, legyen bár mi eredménye, jó vagy rossz, szerencse az egyik, halál a legdrágább alakban a másik részre — a Lyndhurst-factio tudja meg most és mindenkorra, mikép Irhon soha többé hajolni nem fog a tyrannismus és nyomasztás jármá alá. Oh! ezerszer édesb a vonzalom egy gunyolt és nyomasztott, mint a szerencse hullámain lengedező hon iránt, igen „nekem drágább szenvedéseiben, könyözömben, mint az egész világ legvidorább óráiban.“ Midőn Sarsfield Saalfeldnél elesett — egy golyó

érte mellét — és a végső pillanatot közelgve látá, megtöltötte kezét szíve vérével és fölkiáltott: oh: hogy ez Irhonért ontatik ki! Igen, mylord, győződjék meg ön, mikép Irhon haladatos, gyűlöli a képmutatást, szereti a alkotványos szabadságot, és utolsó fia is inkább halált kíván, mintsem a nemzet lealacsonyítására beléegyezését adja.“ — Morpeth lord eddigi irhoni helyettes e lakoma alatt, mellyben nagy számu nemesség, az alsóház tagai és egyéb jeles személyek, számszerint 600, vőnek részt, felelt O'Connell nyilatkozatára; és beszédét ezen minden párttól mélyen tisztelt nagy férfinak a legnemes érzés, haza s emberszeretet, kimélet és türelem helyegzé. Szerényen emelé ki a jót, mit pártja Irhonra nézve tön, és reményvel azok igazgatóságát, kik őt és barátit a kormánytól elmozdíták; biztatá az irhoniakat, mikép a még elégedősökre hiányzót a napjainkban olly gyorsan működő kortól várják, és Angolországgal egyetértve annak minden diadalmiban részt vegyenek. 1828-ban — ugymond — voltam egy dublini ünnepélyen a mikor még egy katolikus sem jelenhetett meg a parlamentben. Mi nem eszközölteték ki azóta! A katolikusok egyéb alattvalókhöz hasonlók lőnek; a tizedek fölemeltetését illető gyakran véres vitály elhárítaték; a városi lét megjavítva a polgárság üdvös befolyása alá adatott; a szűkölködők nagy tömegének törvényes gyámolítás rendeltetett; új iskolai lét alapították; a törvények iránt tisztelet ébresztetett; a rendőrség kötelességei könnyíteték a következmények! — A vétségek különösen a test és élet elleni durvábbak tetemes kevesbitése; terjedelmes mérséklet, jelesb rend, növekedő jólét; és azon seregek, melly a vad szenvedélyeket korlátok közt tartja, 6 év alatt 23,000 emberrel 15,000-re leszálltatása! — Ismét néhány antigabonatársulat keletkezett, mellyek a manchesteriek kérelme értelmében folyamodást nyújtottak be a királynóhoz. — Az azori szigetek közelében egy nagy hajó darabját láták uszkálni, mit a szerencsétlen Praesident gőzösének lenni sejtének.

Poroszország.

Berlin, sept. 17. A titkos főtörvényszék e napokban egy határozatot hozott, mellyet kezdőpontjaul lehet tekinteni a porosz igazságszolgáltatás új korszakának. A király ezen főtörvényszéknek véleményadás végett azon kérdést tette elibe: valljon czélszerűnek tartaná e a szóbeli és nyilvános törvénykezés behozatalát? A törvényszék 13. 15. és 16kán három ülést tartott, mellyek kizárólag e tárgynak voltak szentelve. A kérdésre igenelve felelt. A collegium a szóbeliség elvére nézve föltét nélkül, a tanácskozások nyilvánosságára nézve pedig némi megszorítással határozott, és pedig azon kívánattal, hogy mindkettőt tüstént hozassék be, még mielőtt a törvényhozás vizsgálatán átmenne. Ezen ha-

tározat ugyan most még csak a titkos főtörvényszéki eljárást illeti, de egyszersmind igazságszolgáltatásunkba is bizonyosan belevágand. Továbbá csak a polgári pörökben van helye; de ez még szükségesebb lenne a büntetésiekben, mert a szóbeliség és nyilvánosság csak itt nyerhetnek saját jelentőséget. A király nem rég azt parancsolta, hogy az új büntetőtörvénykezési rendet minden más t. javallat előtt siettesék. A titkos főtörvényszék amahatározata ezen új törvény elveire nézve bizonyosan eldöntőleg fog hatni. Miután egyszer a szóbeli eljárás és nyilvánosság szükségességét a status legfőbb törvényszéke, s ezen kívül olly férfiak, kik az ellenkező eljárás iskolájában képezettek, és mindékkorig munkáltak, ennyire elismerték, e tekintetben visszalépéstől már nem félhetni.

Törökország.

Konstantinápoly, sept. 8. A körülmények mindig kedvezőbbre változnak Resid basára nézve. Átlátta már, hogy minden statusférfinak meg kell buknia, kinek az egyház és nép ellene van. Most azon igyekeznek, hogy a papságot és népet megnyerje. A lázas szenvedélyek apránként lecsillapodnak, a papság jobb szemmel kezdi nézni, és a nép ezt kiáltja: nézd csak Resid basa megtért! — E héten indult el Mekkába a zarándok-karavánság. Aporta 5 millio piasztert rendelt neki utiköltségül. — Egy röpirat, mellynek czime: „Hivatalos jelentés II-ik Mahmud szultán betegsége- és haláláról“ az idevaló közönség, különösen a törökök közt nagy zajt csinált. A szerző két orvos azt akarja megmutatni, hogy a szultán nem iszákossági tébolyban — delirium potatorum — hanem lappangó máj- és gyomorlobban szenvedett, hogy léles italokkal soha nem élt, (!) le soha nem is részegedett, csak az asztalnál ivott jó francia bort, de azt sem mértéken tul; a honnan reszkető tébolyt nem is kaphatott. Mondják továbbá, hogy a betegség természetét jókor megismervén, a szultánt megmenthették volna, ha ő épen ellenkező bánásmódot nem választ nézeteikkel. Ugy látszik, hogy a szerzőknek nem annyira a szultán becsületének megszabadítása, mint inkább a mostani szultán udvari orvosa tudatlanságának bebizonyítása volt czéljuk. Ahoz értők a munkát fölületesnek és egyoldalunak mondják. Mennyire fájdalmas lehet az ifju szultánra nézve annak tudása, hogy atyja, kit olly igen szeretett, jobb bánásmód mellett kigyogulhatott volna! De még mennyivel kellemetlenebbül hathat reá igaz muszلمانra, hogy egy nyomtatásban megjelent, s törökre is lefordított müben az mondatik, hogy Mahmud szultán az egyház és status feje a korban olly nagyon tiltott borral éldegélt. Miután két éve, hogy hamvait békés föld nyomja, minek sirja fölött még egyszer lármát és botrányt csinálni.

Kiadandó szállás.

1) Pesten, kerepesi uton a „nemzeti színház“ közelében 1514dik szám alatti házban, vagyon 2 szoba, 6 lóra istálló, 1 nagy éléstár, és 1 pince minden órán kiadandó. Értekezhetni ugyanott. 3)

Pénzfolyamat: Bécs, oct. 2-án: 5 ptes stat. kötelez. 106 1/2; — 4 ptes stat. kötelez. 98 1/2; 3 ptes stat. kötelez. —; 1834ki stat. költs. —; 1839-ki stat. költs. —; — 2 1/2 ptes bécsvár. bankököt. 64; bankrésvény —.

Gabonaár: Pesten, oct. 5kén pesti mérője váltógarasban: tisztabuza 203—172; kétszeres 150; rozs 128—120; árpa 104—95; zab 72—66; kukoricza 98—90; köles —; köleskása —.

Dunavizallás: oct. 6kán: 3' 0" 3".

Alulírottak illő tisztelettel jelentjük: miszerint tisztelendő t. Szilas János pesti professor ur e című munkájára:

„A Lelkipásztorok Tudománya“,

melly már sajtó alatt vagyon, és három kötetben, mintegy 75—80 iven, csinos nyomtatással, velin papiroson, az egyetemi könyvnyomtatóban fog megjelenni, öt pengő forinttal az előfizetést elfogadjuk. Tíz fizetett példányra egy ingyen adatik. Az előfizetés az első kötet megjelentével, mi még a folyó évben teljesülend meg fog szünni.

Ugyanazon szerző két kötetű ezen munkája:

„A Nevelés Tudománya“ két pengő forintnálunk megszerezhető.

Költ Pesten, october 4kén 1841.

Eggenberger József és fia s. k.
pesti könyvárosok.